

Mr Dušan Popović*

UDK 061.1(4)+681.3
str. 73 - 82.
pregledni rad

EVROPSKA UNIJA I INTERNET : STVARANJE IMENA INTERNET DOMENA .EU

Apstrakt

Predmet ovog članka je nastanak imena Internet domena Evropske unije. Autor najpre objašnjava akcije evropskih institucija koje su prethodile odluci o stvaranju .eu domena, a zatim analizira status organizacije EURID koja će upravljati tim imenom domena. U poslednjem delu rada ukazuje se na očekivane probleme sa kojima će se novi registar susresti, pre svega one koji se tiču prava intelektualne svojine i kriminala na Internetu.

Ključne reči : ime Internet domena, registar, Internet, Evropska unija, sajberskvoting, sajberkriminal, EURID, ENISA.

Key words : domain name, registry, Internet, European Union, cybersquatting, cyber crime, EURID, ENISA.

1. Uvodna razmatranja

Ime Internet domena¹ je alfanumerički znak koji se putem sistema imena Internet domena (DNS sistema) " prevodi " u IP adrese. Svaki računar ima svoju

* Koordinator Studija evropskog prava na Pravnom fakultetu u Beogradu.

¹ Iako neki autori govore o Internet adresama, autor ovog članka smatra imena Internet domena preciznijom odrednicom.

IP adresu. Ona je sačinjena iz niza cifara odvojenih tačkama. Pamćenje takvih adresa, koje omogućavaju pristupanje Internet sajtovima, bilo bi veoma teško, te je stoga ustanovljen DNS sistem koji omogućava korišćenje prihvatljivijih oznaka pomoću kojih stižemo do željenog sajta.

Ime Internet domena sastoji se iz tri dela. Prvi deo označava protokol koji se koristi za komunikaciju (npr. **http://www.coca-cola.com**). Drugi deo je ime domena *stricto sensu* (npr. **http://www.coca-cola.com**). On se još naziva i Internet domenom drugog nivoa.² Imena Internet domena drugog nivoa mogu se sastojati od slova engleskog alfabeta, brojeva od 0 do 9 i crtice. Treći deo naziva se imenom Internet domena prvog nivoa (npr. **http://www.coca-cola.com**). Imena Internet domena prvog nivoa³ se dalje razlikuju na generička i geografska. Generička imena Internet domena prvog nivoa se odnose na specifične kategorije aktivnosti (npr. *.com* za komercijalne aktivnosti, *.aero* za aeronautičku industriju...). Geografska imena Internet domena prvog nivoa odgovaraju oznakama država (npr. *.de* za Nemačku, *.fr* za Francusku...). Upravo jedno takvo geografsko ime domena prvog nivoa rešila je da registruje Evropska unija.

Imena Internet domena nisu znakovi razlikovanja koji uživaju zaštitu na osnovu prava intelektualne svojine. Njihovim registrovanjem kod ovlašćenih ustanova ne stiže se nikakvo pravo, već samo rezervacija za određeni vremenski period. Prilikom registracije imena Internet domena ne proverava se da li je podnosilac zahteva ujedno i titular nekog prava intelektualne svojine nad istim znakom. To znači da se bilo koji znak može registrovati kao ime domena, pod uslovom da to već neko nije uradio. Jedino pravilo koje primenjuju organi zaduženi za registraciju imena domena je "*Prvi u vremenu, jači u pravu*". Usled toga može doći do dve vrste sporova. Prvi nastaju između titulara prava intelektualne svojine nad istim znakom koji žele registrovati taj znak kao ime svog domena. Ova vrsta sporova najčešće se javlja u vezi sa žigom. Naime, pravo žiga vezuje zaštitu znaka registrovanog kao žig za određenu teritoriju (princip teritorijalnosti), dok je Internet dostupan u čitavom svetu. I princip specijalnosti žiga postavlja određene probleme. Ovaj princip vezuje pravnu zaštitu žiga za kategoriju robe ili usluga koju on obeležava. Van Interneta, dva identična žiga mogu koegzistirati ukoliko se odnose na različite vrste roba ili usluga i ukoliko nije reč o renomiranim žigovima. Na Internetu to nije slučaj. Samo jedan titular može registrovati određeno ime Internet domena. Druga vrsta

² SLD ili Second Level Domain

³ TLD ili Top Level Domain. TLD može biti generički (gTLD) i geografski (ccTLD).

sporova u vezi sa imenima Internet domena javlja se između titulara nekog nekog prava intelektualne svojine, s jedne strane, i lica koje nije titular nekog prava intelektualne svojine nad istim znakom, a registrovalo ga je kao ime domena. Ta pojava naziva se sajberskvoting. Najveći broj sporova koji se odnose na imena domena ubraja se u ovu kategoriju. O mogućnosti izbijanja ovakvih sporova treba voditi računa prilikom stvaranja imena Internet domena prvog nivoa.

2. Učesće Evropske unije u upravljanju imenima Internet domena

Do sada, Evropska unija bila je predstavljena na Internetu jedino putem svog zvaničnog sajta na adresi <http://europa.eu.int>. Na tom sajtu dostupne su sve informacije o funkcionisanju Unije, kao i svi akti komunitarnog prava. Poslednjih nekoliko godina Evropska unija se polako transformiše iz, pre svega, ekonomske u jednu čvršću političku zajednicu sa elementima zajedničke odbrambene politike. Zbog toga ona želi da osnaži osećanje evropskog identiteta kod svojih građana. U to nastojanje uklapa se i stvaranje imena domena *.eu*. To ime domena omogućuje evropskim građanima, organizacijama i preduzećima da imaju svoj *.eu* veb sajt i/ili *.eu* elektronsku adresu. Ovo novo ime domena upotpuniće porodicu geografskih imena Internet domena prvog nivoa. Evropskoj uniji odobreno je registrovanje geografskog imena domena iako ona (još uvek) nije država. Uбудuće će građani Unije i pravna lica sa sedištem u nekoj od država članica moći da biraju između imena domena neke od država članica, generičkih imena domena (*.com* i drugih) i novog imena domena Evropske unije.

2.1. Pripreme za uvođenje imena domena Evropske unije

Evropska komisija predložila je uvođenje imena domena *.eu* kao jedan od elemenata strategije pospešivanja korišćenja Interneta u Evropi. Sprovođenje ove strategije je jedan od glavnih ciljeva akcionog plana "eEvropa 2000".⁴

⁴ Akcioni plan "eEvropa 2000" zaživeo je na Evropskom savetu u Lisabonu koji je održan u martu 2000.god. On je nasledio plan "eEvropa", a njega je nasledio plan

Akcionni plan sadržavao je korake koji bi doveli do brže tranzicije Evrope ka informatičkom društvu.⁵ Od svog imena domena Evropska unija očekuje da poveća njenu "vidljivost" na globalnoj mreži i da doprinese jačanju infrastrukture Interneta u Evropi. Povrh toga, očekuje se da novo ime domena dovede do veće saradnje i kompatibilnosti transevropskih servera. Neskriivena je želja Unije da njeno ime domena doprinese pozitivnom imidžu EU na svetskoj informatičkoj mreži.

U svojim nastojanjima Evropska komisija bila je podržana i od Saveta koji je usvojio rezoluciju koja se odnosi na akcionni plan "eEvropa" u kojoj je podvučena neophodnost jačanja napora za povećanjem dostupnosti Interneta i njegovog sadržaja.⁶ Neki su iza proklamovanog cilja videli zapravo strah Evropljana od dominacije američkih imena domena prvog nivoa, pre svega imena domena *.com*.⁷ Američka dominacija i na ovom polju može postaviti prepreke primeni prava EU, naročito prava konkurencije, prava intelektualne svojine i prava potrošača.

U februaru 2000. god. Evropska komisija pokrenula je konsultacije o stvaranju geografskog imena domena *.eu*. Rezultate javne rasprave objavila je u kominikeu 421 jula iste godine.⁸ Oko 90 posto konsultovanih bilo je za stvaranje imena domena Evropske unije. Skoro polovina učesnika dala je konkretne savete Komisiji, dok su neki izrazili bojazan da će novo ime domena doprineti razvoju sajberskvotinga. Većina se složila da je najbolje da organ koji će upravljati novim imenom domena ima formu neprofitne organizacije. U istom pravnom aktu Komisija navodi da bi želela da postavi pravni okvir funkcionisanja sistema, izabere organizaciju koja će upravljati njenim imenom domena i uspostavi osnovna pravila politike registrovanja imena domena drugog nivoa. Istog meseca Komisija je zvanično zatražila od ICANN-a, organizacije koja upravlja imenima domena na svetskom nivou, da joj delegira ime domena *.eu*. U očekivanju

"eEvropa 2005". Tri osnovna cilja navedena u planu su: jeftiniji, brži i sigurniji Internet, investiranje u ljude i stimulanje korišćenja Interneta.

⁵ Baresch Denis: "eEurope-une société de l'information pour tous", *Revue du marché commun et de l'UE*, broj 452, oktobar-novembar 2001.

⁶ Rezolucija Saveta od 25. marta 2002. koja se odnosi na dostupnost javnih veb-sajtova i njihovog sadržaja (2002/C 86/02)

⁷ Prema podacima sa veb-sajta www.euobserver.com od 9. januara 2004.god, na svetu je registrovano preko 20 miliona *.com* veb-sajtova.

⁸ Communication COM (2000) 421, 5. juli 2000.

pozitivnog odgovora ICANN-a, Komisija je vršila tehničke pripreme. Te pripreme vršile su se preko tela nazvanog EC-POP (European Community Panel of Participants), koji je predstavljao korisnike Interneta i industriju. EC-POP formirao je jednu radnu grupu⁹ koja je vršila analize operativnih i tehničkih karakteristika buduće organizacije, te analizu mogućih formi koje ta organizacija može imati kao i njenih ugovornih veza sa Komisijom. Iako su zaključci radne grupe bili značajni, oni nisu bili obavezujući. U svom pripremnom radu, Komisija je imala podršku organizacija koje upravljaju geografskim imenima domena država članica Unije, kao i njihove strukovne organizacije CENTR.¹⁰ Neke organizacije čiji rad je vezan za Internet dostavile su takođe Komisiji svoja zapažanja. Već 25. septembra 2000. god. administrativni savet ICANN-a je u formi rezolucije odgovorio na zahtev Evropske komisije navodeći da ISO kod *.eu* može biti delegiran Uniji kao njeno geografsko ime Internet domena, pod uslovom da između ICANN-a i Komisije bude zaključen odgovarajući ugovor.

2.2. Izbor organizacije koja će upravljati imenom domena *.eu*

Posle pozitivnog odgovora ICANN-a pripreme za uspostavljanje evropskog imena domena ubrzale su se. Uredba CE 733/2002 Saveta i Evropskog parlamenta koja se odnosi na uspostavljanje imena domena prvog nivoa *.eu* usvojena je 22. aprila 2002. god.. Njen cilj je "da postavi uslove uspostavljanja imena domena prvog nivoa *.eu*, da se pristupi izboru organizacije koja će upravljati tim imenom domena i da se uspostavi opšta politika rada organizacije".¹¹ Prilikom izbora organizacije koja će se starati o imenu domena Unije (koja se još naziva i registrom) uzeta je u obzir potreba da izabrana organizacija predstavlja različite kategorije korisnika Interneta. Registar¹² će biti nadležan da registruje, putem ovlašćenih kancelarija, imena domena drugog

⁹ Interim Steering Group . Više detalja na sajtu www.ec-pop.org . Sajt se više ne ažurira.

¹⁰ CENTR Council of the European National Top Level Domain Registries

¹¹ Tačka 11 preambule pomenute uredbe

¹² Prema definiciji YUNIC-a, organizacije koja upravlja geografskim imenom domena Srbije i Crne Gore, registar je organizacija koja održava bazu podataka sa registrovanim nazivima domena u skladu sa pravilima i preporukama koje su opšte važeće na Internet mreži.

nivoa kada to zatraže fizička lica, organizacije i preduzeća koja imaju svoje prebivalište odnosno sedište u Uniji. U njegove nadležnosti spada i usvajanje politike registrovanja imena domena drugog nivoa, omogućavanje vansudskog rešavanja sporova koji se tiču imena Internet domena, kao i sporova koji se odnose na pojedinačne odluke koje je donela organizacija.¹³ Kontinuirano i potpuno sprovođenje obaveza koje predviđa pomenuta Uredba predmet je ugovora između Komisije i registra. Da bi prava Unije bila u potpunosti zaštićena, uredba 733/2002 u članu 7 predviđa da Evropska zajednica zadržava sva prava koja su vezana za ime domena *.eu*, a naročito prava intelektualne svojine i druga prava koja za predmet imaju baze podataka imena domena registrovanih pod domenom *.eu*. Pored toga, Komisija zadržava pravo da ponovi izbor organizacije koja će upravljati evropskim imenom domena, jer je ugovor između odabranog kandidata i Komisije vremenski ograničen na 5 godina, uz mogućnost obnavljanja.

Uredba 733/2002 dalje predviđa da Evropska zajednica neće biti pravno odgovorna za upravljanje imenom domena *.eu*. Svaki akt organizacije koji se odnosi na politiku registrovanja, a koji je prethodno kontrolisan od strane Evropske komisije, može biti predmet tužbe za poništenje akta, na osnovu člana 230 Ugovora o EZ. Čisto administrativne ili komercijalne odluke ove organizacije mogu kontrolisati nacionalni sudovi države članice u kojoj je njeno sedište.

Neprofitna organizacija EURID (European Registry for Internet Domains) upravljaće evropskim imenom domena u prvih pet godina. Izbor je izvršen 22. maja 2003. godine od strane Komisije posle javnog poziva kandidatima i obavljene selekcije. Tri osnivača EURID-a upravljaju belgijskim, švedskim i italijanskim imenom domena, a dva od tri pridružena člana ove organizacije dolaze iz zemalja koje 1. maja 2004. postaju članice EU.¹⁴ Izbor registra izvršen je na osnovu kriterijuma postavljenih kako u uredbi 733/2002, tako i u javnom pozivu za isticanje kandidatura. Kriterijuma je bilo osam. Kandidati su najpre morali da dokažu da imaju kapaciteta da organizuju i upravljaju evropskim imenom domena prema principima kvaliteta, efikasnosti i dostupnosti (kriterijum A). Kandidat je morao raspolagati potrebnim ljudskim i tehničkim resursima za uspostavljanje i dalje vođenje sistema (kriterijum B).

¹³ Član 4, regulation CE 733/2002

¹⁴ Pridruženi članovi su iz Slovenije, Češke i Luksemburga. Sedište EURID-a je u Briselu.

Tražen je dokaz da kandidat ima minimum ekonomske i finansijske stabilnosti potrebne za izvođenje jednog ovakvog zadatka (kriterijum C). Kandidat je morao predvideti konsultacije sa drugim zainteresovanim stranama, naročito sa pravnim licima koja predstavljaju različite aspekte Internet zajednice, kao i redovnu komunikaciju sa nacionalnim i međunarodnim organizacijama koje se bave Internetom (kriterijumi D i E). Komisija je ispitala moguće posledice svoje odluke po tržište (kriterijum F). Pošto je Uredba predviđala da će Komisija usvojiti, posle konsultovanja registra, opšta pravila javnog interesa koja se odnose na registrovanje imena domena drugog nivoa, kandidat je morao da pokaže na koji način će doprineti izvršavanju ove obaveze od strane Komisije (kriterijum G). Ta opšta pravila odnose se na sprečavanje zloupotreba prilikom registrovanja imena domena, a naročito u oblasti intelektualne svojine, kao i usvajanja pravila vansudskog rešavanja sporova vezanih za imena domena registrovana pod domenom *.eu*. Najzad, kandidat je morao da pokaže na koji način razume očekivanu primenu uredbe na države članice Evropskog ekonomskog prostora, kao i na države kandidate (kriterijum H).

3. Mehanizmi zaštite prava intelektualne svojine i smanjenja sajber kriminala

Ime Internet domena Evropske unije biće u funkciji od novembra 2004. godine. Njegovi kreatori želeli su da, koliko je to moguće, izbegnu klasične probleme koji su se javljali u vezi sa drugim imenima domena prvog nivoa. Trebalo je pametno iskoristiti iskustvo stečeno u radu domena *.com* i drugih generičkih i geografskih imena domena. Najpre je samom uredbom 733/2002 predviđeno da u roku od tri meseca po njenom usvajanju države članice mogu dostaviti Komisiji i ostalim državama članicama listu imena koja ne smeju biti registrovana. Reč je o imenima koja imaju geografski ili geopolitički karakter, koja se odnose na političku ili teritorijalnu organizaciju zemlje. Komisija zatim objavljuje tu listu i dostavlja je registru sa zahtevom da se imena koja se na njoj nalaze ne registruju kao imena domena. Ukoliko u roku od 30 dana od dana objavljivanja neka država članica ili sama Komisija izrazi protivljenje imenima koja se nalaze na listi, Komisija će preduzeti mere da se postigne kompromis.

Potom je, da bi se predupredili sporovi u vezi sa pravima intelektualne svojine, osmišljen "sunrise" period u kome će titulari prioritetnih prava moći da rezervišu određeno ime domena. Pogodnost se pre svega odnosi na titulare prava žiga. "Sunrise" period trajeće od septembra do novembra 2004. godine. Na taj način broj sporova između titulara prava intelektualne svojine, kao i broj sporova

između titulara i lica koja su registrovala određeni znak kao ime domena iako na njega nemaju nikakvo pravo (sajberskvoting) biće nesumnjivo smanjen. Međutim, na ovaj način fenomen se ne može u potpunosti iskoreniti, jer će neki titulari sigurno propustiti priliku koja im se nudi tokom "sunrise" perioda. Pored toga, neki novi žig može biti registrovan pošto prvi "talas" rezervacija imena domena prođe. Tada bi se titular prava na žig mogao obratiti sudu, koji najčešće pruža zaštitu titularu prava intelektualne svojine čak i ako je ime domena ranije rezervisano od strane savesnog korisnika i bez ikakve lukrativne namere. Pravni akti kojima se reguliše status .eu domena ne sadrže norme za rešavanje takvih situacija. Jedino se pominje mogućnost rešavanja takvih sukoba vansudskim putem. Ipak, mogućnost vansudskog rešavanja sporova ne isključuje mogućnost inicijalnog obraćanja sudu.¹⁵ Problem postaje ozbiljniji ako se sagleda sudska praksa nacionalnih sudova država članica EU u poslednjih nekoliko godina. Naime, sudovi nisu oklevali da se oglase nadležnim po osnovu mesta prouzrokovanja štete. Na taj način bi, teorijski, svaki sud na svetu mogao biti nadležan, jer je Internet dostupan svuda. Sudovi različitih država članica Unije mogli bi doneti potpuno suprotne odluke povodom istog spora.¹⁶

Očekuje se da za rešavanje slučajeva sajberskvotinga EURID prihvati vansudsku UDRP proceduru, osmišljenu od strane ICANN-a, ili da je delimično izmeni, kao što je to uradio belgijski, italijanski ili danski registar. S druge strane, sporovi između samih titulara prava intelektualne svojine uglavnom će biti izbegnuti zahvaljujući "sunrise" periodu. U protivnom, rešavaće ih nacionalni sudovi.

U sklopu dostizanja cilja većeg prisustva Unije na Internetu, na inicijativu Evropske komisije, u novembru 2003. godine osnovana je ENISA- Evropska agencija za bezbednost mreža i informacija. ENISA će postati ekspertski centar kome se države članice i evropske institucije mogu obratiti za savet vezan za pitanja bezbednosti na Internetu. Agencija će pružati pomoć

¹⁵ Procedura UDRP, vansudski način rešavanja sporova osmišljen od strane ICANN-a i WIPO-a, čak predviđa mogućnost obraćanja sudu i posle donošenja odluke primenom te procedure! Dakle, proceduru UDRP nikako ne treba mešati sa arbitražom. Doduše, pomenuta mogućnost može se iskoristiti samo u roku od deset dana od dostavljanja odluke registru.

¹⁶ Dobar primer za to je presuda Societe SG2 c./ Brokat Informations Systeme GmbH, Tribunal de grande instance de Nanterre, ref. 13.10.1997. Videti i komentare ove presude u francuskoj pravnoj doktrini.

državama članicama, naročito u hitnim slučajevima. Evropska komisija se nada da će agencija doprineti razvoju informatičkog društva u celini.

Do osnivanja Agencije, u Evropskoj uniji nije postojao centralni organ koji bi analizirao podatke koji se odnose na sajberkriminalitet, a u cilju sprovođenja akcije Unije u toj oblasti. ENISA će ne samo objedinjavati različite nacionalne inicijative, nego i sprovoditi sopstvene akcije na teritoriji čitave Unije. To je izuzetno značajno, jer se sajberkriminal ne zaustavlja na nacionalnim granicama.

4. Zaključna razmatranja

Nesumnjivi su pozitivni efekti uvođenja imena domena *.eu* po "vidljivost" Evropske unije na Internetu. Nesporno je i očekivanje da će doći do jačanja evropskog identiteta kod građana i preduzeća. Stvaranje evropskog imena domena skreneće u većoj meri pažnju evropskih institucija na problem poštovanja prava konkurencije na Internetu, kao i poštovanja prava potrošača kao korisnika mreže. S druge strane, *.eu* domen će Uniji doneti probleme sa kojima se do sada nije susretala. Sporovi zbog nepoštovanja prava intelektualne svojine prilikom registrovanja imena domena, kao i problem sajberkriminala postajaće sve više predmet interesovanja prava Evropske unije.

Dušan Popović, MA*

EUROPEAN UNION AND THE INTERNET : The creation of .eu domain name

Summary

The European Union recently decided to create its domain name. European domain name will join the family of country code domain names and it will be available from November 2004. On April 2002, the Regulation 733/2002 of the European Parliament and of the Council on the implementation of the *.eu*

* Coordinator of EU law studies, Faculty of Law, Belgrade.

domain name was adopted. According to the Regulation, any natural person resident within the EU as well as any moral person with its registered office, central administration or principal place of business in the Union will be able to register the .eu domain name. The European Commission selected EURID as a registry for .eu domain names. EURID is a non-profit organization whose members are Belgian, Swedish and Italian registries. Associate members of EURID come from Slovenia, Czech Republic and Luxembourg.

From September 2004 companies holding prior rights to a name (trademark) can register during a "sunrise period". General registration will take place two months later on a first-come-first-served basis. During the general registration any name can be used except those already taken during the "sunrise period". This is not likely to solve all the problems regarding the abuse of intellectual property rights. The regulation on the .eu domain name anticipates an implementation of the extra-judicial settlement of conflicts policy. The Union also decided to set up the European Network and Information Security Agency (ENISA) which is expected to advise Member States and the Commission on security issues and analyze information on emergent risks in Europe. These measures will help the Union face new problems related to its domain name.